

in epistolam ad Titum I

virū hunc qui si lapsus fuerit: erit anima tua pro anima eius etc. Et hebreo. 13. Ipsi perungunt quasi rationē red duntur pro animabus vestris. Sed ad hanc generationē requirit scientia. Dice. 4. Quia tu scientiā repulisti et ego repellaz te ne facer dotio fungaris tibi etc. Et ideo dicit. Si sciret. Acquirat enim q̄ sciat. Item ad crudelitatem requirit q̄ sit sollicitus. Ro. 12. Qui preest in sollicitudine. Luce. 2. Pastores erāt in regione eadē vigilantes et custodiētes vigiliā noctis supra gregem suū. Ad custodiā vero fortitudo requirit ad protegēdū. 1. Macha. 3. de iuda machabeo. Induit se lorica sicut gigas et succinxit se arma bellica sua in pellijs et pregebat castra gladio suo etc. Et ideo dicit. Et nō sineret etc. id est ecclesiā. 1. rymoth. 3. Ut scias quomō oporteat te puerfari in domo dei que est ecclesia dei etc. Hec domus est dei sicut dñi. et prelati sicut famuli. Heb. 3. Moyfes quidem erat fidelis in tota domo illius tanq̄ famulus etc. xp̄us vero tanq̄ filius in domo sua. Hec perfodit a fare. id est heretico. Abdie. ca. vnico. Si fures introissent ad te. si latrones per noctē quomō contulisses? Qui dicit fur? qui occulte venit et gradit̄ in tenebris. Unde fur a furio dicit: quod est obscurus. Sicisti per obscura dogmata. Prover. 9. Que furtive dulciores sūt et panis absconditus suauior etc. Item ex peruersa intentione: q̄ intendit occidere. Job. 10. Fur non venit nisi ut furet et mactet et intradet. Item ex modo intradi quia nō per hostiā. 1. Job. 4. Et oīs spiritus qui soluit iesum ex deo nō est. et hic est antixpus etc. Sic ergo ex premissis trahitur cōuenienter in tēto huius contulisses. in qua ap̄lus insruit tytū quomō regat ecclesiā. vt patet in argumēto.

Capitulum primū.

Paulus seruus dei: apostolus autem iesu xpi scdm fidem electorū dei: et agnitionem veritatis que scdm pietatem est in spem vite eterne: quam promisit qui non mentitur deus ante tempa secularia. Manifestauit autem temporibus suis verbum suū in predicatione. que credita est mihi scdm p̄ceptū saluatoris nostri dei. Tyto dilecto filio fm̄ communē fidem: gratia et pax a deo patre et xpo iesu saluatore nostro.

Hec epistola diuidit̄ in saluationē et epistolare narrationē ibi. Huius rei etc. In prima primo ponit̄ persona saluans que notificat̄ tripliciter. scz ex noie cū dicit. Paulus. qd̄ significat humilitatē. 1. cor. 15. Ego sum minimus apostolus etc. Item ex cōditione cū dicit. Seruus ps. Dñe ego seruus tuus. Contra. Job. 14. Nam nō dicam vos seruos etc. Respondeo: sancti quādoq̄ dicuntur serui: quādoq̄ nō: sed filij. Duplex em̄ est seruitus. Una est ex timore que nō cōpetit filiatōi dei. sed conuidit̄ cōtra eam. Ro. 8. Non accepistis spiritū seruitutis itēp̄ in timore etc. Alia ex amore que consequit̄ filiatōnē dei. Et ratio h̄ distictōis est. q̄ liber est causa sui qui operatur quod vult. seruus vero est qui est causa alterius. Sed triplex est causa que est principij operis. scz finalis formalis et efficiens. Si ergo p̄pter causā finalē sic omnes sancti sunt serui dei: quia oīa per deū faciūt. 1. cor. 10. Siue manducatis siue bibitis vel aliud quid facitis oīa in gloriā dei facite. Et hoc est ex amore a q̄ p̄cedit q̄ oīa opemur p̄pter deū. Si vero p̄pter cām mouentē q̄ est extrinseca et p̄pellit sic est seruitus timoris. et est malo

rū. Si p̄pter cām formalē sic est habitus inclinās. Et sic quidā sunt serui peccati. quidā serui iusticie: quia scdm habitū inclināt̄ ad malū vel ad bonū. Item ex auctoritate cū dicit. Apostolus. Luce. 6. Legit̄ scz super omnes fideles duodecim ex ip̄is quos etiā apostolos nominat. Ephe. 4. Primū quidē apostolos. Et describit̄ primo ab actore cū dicit. Iesu xpi. quia ab ip̄o est electus. Gal. 1. Non ab hominib⁹ neq̄ per hominē: sed per iesū xpm etc. Item quia solū xpm annūciabat. 2. corinth. 4. Non enim nosmetipsos predicamus: sed iesū in xpm dominū nostrū. nos autē seruos vestros per iesum etc. Itēz legatus xpi cuius auctoritate utebat. 2. corinth. 5. Pro xpo ergo legatione fungimur. Ephe. 6. Legatiōe fungor in cathena. 2. corinth. 2. Si quid donauit propter vos in persona xpi etc. Item secūdo ex ydoneitate. Itēz apostolus est annūciator. Math. vlt. Docete omnes gentes etc. Doctor autē debet habere fundamentū doctrine et doctrine perfectionē. Primū pertinet ad quilibet. Secūdo vero pertinet ad predicatores et ad doctores. Et sicut in alijs sciētijs sunt principia sic in hac sunt articuli fidei qui innotescūt cuiuslibet fideli scdm lumen insusū. et articuli sunt fundamenta fidei que sunt subitātia rēū sperandarū etc. Hebreo. 11. Et ideo dicit. Scdm fidem electorū dei. Item requirit̄ perfectio doctrine. Itēz de dicit. Et agnitionē veritatis. Duplex autē habet cōgnitio veritatis. scz perfecta in patria. scz quādo videbit̄ mus facie ad facie. et imperfecta per fidem quā habent sancti. Job. 8. Cognoscetis veritatē et veritas libera bit vos. Sed cuius veritatis? In agnitiōe eius que est scdm pietatē. Religio em̄ et pietas scdm tullij sunt partes iusticie et differunt. quia religio est cultus dei. Sed quia deus nō solum est creator: sed etiā et pater ideo non solū debemus ei cultū vt creatori sed amorē et cultum sicut patri. Et ideo pietas quādoq̄ pro cultu dei sumit̄. Job. 28. Ecce pietas ipsa est sapientia scdm aliam translationē vbi nostra sic se habet. Ecce timor dñi ipsa est sapientia etc. Tertio describit̄ ex fine. et primo ponit̄ ip̄m finem. Secūdo eius dignitatē ibi. Quā promisit etc. Si nis autē est spes vite eterne. quia et si moyses possit dici apostolus quia a dño missus. Exod. 4. sed tamen non in spem vite eterne. sed terre euei et amorē. sed paulus est apostol⁹ in spem vite eterne. Job. 6. Hec est voluntas patris mei qui misit me. vt om̄is qui videt filij et credit in eum habeat vitā eternā. 1. petri. 1. Regenera uit nos in spem vitā etc. Rom. 5. Gloriamur in spe glorie filiorū dei. Promissio autē hec est firma dupliciter. Primo ex parte promittētis. Unde dicit. Qui nō mentitur. Deus em̄ veritas est cuius contrariū est mendaciū Numeri. 23. Non est deus quasi homo vt mentiat etc. Secūdo ex diuino p̄posito dandi. Unde dicit. Ante tēpora secularia Seculū scdm philosophū est mensura durationis vnus cuiusq̄ rei. Tempora ergo secularia sunt tempora distincta scdm diuersas successiones rēp̄. Quā si dicat. Antēq̄ tempus successiū inciperet esse. Et qz incipit hoc tempus cum mūdo: ideo fuit ante principij mūdi. Alia littera habet eterna. id est antiqua. Sic em̄ aliquādo accipit̄ eternū. id est antiquū. Vel eterna non scdm veritatē sed scdm ymaginationē. Et ante ista promisit hoc: quia hec sunt successiua. Sed promittere est verbo nūciare suam voluntatem de dando. Et deus ab eterno protulit verbū suū in quo erat vt sancti haberent vitā eternā. Ephe. 1. Legit̄ nos ante mūdi p̄stitutionē. Confirmat̄ autē hec spes ex manifestatiōe p̄missionis. Unde dicit. Manifestauit autē suis tēp̄ibus etc. Et describit̄ hec manifestatio tripliciter. Primo ex tpe vnde manifestauit qn̄ verbum suū incarnari constituit. Unde dicit

Explanatio sancti Thome

Temporibus suis. id est tempore congruo quo homo esset conuictus de superbia per quam peccauerat. Et sic primo medicus conuincit egrotum ut eum congruentius sanet. Homo enim superbiebat de scientia: sed conuictus est de ignorantia ante tempus legis ubi peccauit in ydolatria et vitijs contra naturam. Item de virtutibus et de his conuictus est tempore legis. Gal. 4. Et ubi venit plenitudo temporis misit deus filium suum etc. Item secundo ex modo: quia per publicam predicationem. Marci vlti. Euntes in mundum vniuersum predicare euangelium omni creature etc. Unde dicit. In predicatione. 1. corinth. 9. Dispensatio credita est mihi. Item tertio ex actore. Unde dicit. Secundum preceptum etc. Math. 1. Ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Act. 9. Has electionis est mihi iste ut ponet nomen meum etc. Persona saluata ponit eum dicit. Et ratio que describit tripliciter. Primo ex nomine. Secundo ex dilectione. Tertio ex filiatione. Filius ergo est per dilectionem et fidem que debet esse communis ut id ipsum dicant omnes. Et ideo dicit. Communem que etiam dicitur catholica. id est vniuersalis. Unde dicitur Ephes. 4. Una fides vnus deus etc. Bona vero optata sunt gratia et pars. hec sepe conuincit quia omnium spiritualium donorum principium est gratia et pars finis. ps. Qui posuit fines tuos pacem etc. a deo etc.

Lectio secunda.

Huius rei gratia reliqui te crete vt ea que defunt corrigas. et constituas per ciuitates presbyteros sicut et ego disposui si quis sine crimine est vnus vxoris vir: filios habens fideles. non in accusatione luxurie: aut non subditos. Oportet enim episcopum sine crimine esse sicut dei dispensatorem non superbum. non iracundum. non violentum. non percussorem. non turpis lucricupidum: sed hospitalem. benignum. sobrium. iustum. sanctum. continentem.

Accedit ad narrationem. Et sicut dictum est intendit munus ecclesie contra hereticos. Et primo monet tyrum quod alio instruat ad resistendum hereticis. Secundo docet quomodo ipse eis resistat tibi. Tu autem loquere etc. capit. 2. Item primo monet ut instruat episcopos qui hereticis resistant. Secundo ostendit necessitatem huius commissionis tibi. Sunt enim multi etc. Item primo ponit commissionem tyro factam de instituendo episcopo. Secundo ostendit quales debent esse episcopi tibi. Si quis sine crimine etc. Tertio manifestat que dixit tibi. Oportet enim etc. quia ergo apostolus habuit vniuersalem commissionem ecclesie gentium et non poterat solus per se omnia exequi Ideo dicit. Huius rei gratia reliqui te in creta scilicet insula vt loco apostoli ecclesie cretensis officium pastorale gerat. Proverb. 18. Frater qui inuadit a fratre quasi ciuitas firma etc. Sed quod dicit. Et corrigas etc. videtur quod deberet dicere supplicas. Respondeo. Dicendum est quod glo. sic supplet vt omnia que sunt in malis corrigas et que defunt in bonis addas. 1. thes. 3. Impleamus ea que defunt fidei vestre. Vel dicendum est quod est quoddam peccatum omissionis: et quoddam transgressionis. et virtus indiget correctione. In sanctis autem et perfectis sicut tytus fuit: non abundauerunt transgressiones. Et ideo non dicit transgressionem corrigas: sed que defunt. id est omissiones. Et constituas presbyteros id est episcopos. Unde inferius dicit. Oportet episcopum etc. Et vult indifferenter nomen episcoporum et presbyterorum. Unde sumpsit occasionem hereticus qui ambiuit episcopatum quem non poterat adipisci diuisit se ab alijs:

et multa falsa docuit. Inter que dixit quod episcopi in nullo differunt a sacerdotibus quod est contra dyonysium in libro de ecclesiastica hierarchia. Atque ergo apostolus eodem nomine in viros per idempnitatem rei: quia presbyter dicitur senior. Item quia pertinet ad superiores episcopum constituit licet eum canonici eligant. Et dicit constituas non in villis sed per ciuitates. Sicut enim in republica reges sunt tantum in ciuitatibus: sic in spirituali regimine episcopi. 1. petri. 2. Regale sacerdotium. Item debet senior esse. Eccl. 10. Ne tibi terra cuius rex est puer etc. Item senes non solum etate sed et moribus. Rume. 11. Congrega mihi septuaginta viros de senioribus israel quos tu nosti quod senes sint populi ac magistris etc. Item secundum formam ecclesie. Unde dicit. Sicut ego disposui tibi. Prover. 3. Fili mi ne effluat hec ab oculis tuis etc. Deinde cum dicit. Si quis sine crimine etc. describit eos tripliciter. scilicet quantum ad seipsum. quantum ex parte vxoris: et ex parte filiorum. De primo dicit. Sine crimine. Sed quis talis erit etc. Job. 1. Si dixerimus: quia peccatum non habemus ipsi nos seducimus. Dicendum est quod aliud est crimine aliud est peccatum. Peccatum dicitur quodcumque sit magnum siue paruum siue occultum. Crimine autem dicitur infame. ps. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? etc. Et postea subdit. Qui ingreditur sine macula etc. Non quod mortaliter peccat post baptismum non possit eligi sed quod non sit infamis. Quod ad secundum dicit. Vnius vxoris virum quod omnes tales sic exponit. id est quod non habeat simul duas vxores sicut quorundam est consuetudo. Sed secundum hoc non esset necessarium quod apostolus hoc diceret: quia secundum legem romanam quibus apostolus scribebat etiam ante fidem non licebat simul habere plures vxores. Item. 1. ty moth. 5. Dicit de vidua que fuit vnus viri vxor: et tamen nunquam licuit quod vna plures viros simul posset habere. Et hoc modo vult istud etiam de vidua. scilicet quod non habuerit nisi vnum virum. Sed hieronymus dicit oportere quod vna tantum vxorem post baptismum habuerit et quod non esset vis si ante baptismum alias habuisset. Sed augustinus et ambrosius dicit quod per baptismum delentur omnia crimina sed quod per baptismum matrimonium non delentur. ergo secundum hoc dicendum est rectius quod vna tantum et non plures: licet habuisse ante vel post. Secundum quosdam autem ratio huius est: quia signum esset in continentibus si plures habuisset. Sed hoc non est verum: quia nihil repugnaret si plures habuisset meretricibus que sunt magis incontinentes. Sed est alia ratio aliorum significato scilicet quia ipse est dispensator sacramentorum. et ideo nullus defectus sacramentorum debet esse in eo. sed sacramentum matrimonij est significatiuum coniunctionis christi et ecclesie. ergo vt signum respondeat signato sicut christus est vnus et ecclesia vna sic et hic quidem deficeret si episcopus plures vxores habuisset. In veteri autem lege patriarche significabant coniunctionem hanc non vt coniunctas christo sed coniungendam: sed ecclesia erat futura ex multis. Et ideo tunc non vna sed plures habebant. Et ideo multitudo vxorum ipsorum hoc significabat. Quantum autem ad tertium scilicet ex parte filiorum subiungit dicens: Filios habens fideles non in accusatione etc. Episcopus enim constituit vt superintendant et qui constituit ad alios quid debet esse exercitatus in illo. alii non prudenter instruerent. Presumit autem esse bene exercitatus: si bene alios rexit. Episcopus autem constituit ad tria. Primo vt fide doceat. Mat. vlti. Docete omnes gentes etc. Et ideo dicit. Fideles. Secundo requirit quod populum instruat ad virtutes. Eccl. 7. Filij tibi sunt erudi illos. Peccata autem lasciuie magis abstrahunt a virtute. Eccl. 2. 2. A ciuius et imprudens non seruabit tempus. Et ideo dicit. Non in accusatione luxurie. 1. Regu. 3. Hely condemnat quia filios de hoc non correxit. Tertio oportet quod pertinaces

in epistolam ad Titum I.

corrigat. **Unde dicit. Aut non subditos. id est non obediētes. Eccl. 30. Equus in domitus euadit durus et filius remissus euadit preceps et c.** Deinde cum dicit. **Oportet enim et c. exponit quod dixit. et primo quod dixit. Sine crimine. Secundo sine quibus debet esse. ibi. Non superbum et c. Causa autem primi est: quia debet dispensare diuina Eccl. 10. Secundo iudicē populi sic ministri eius et c. ps. Ambulās in via immaculata hic mihi ministrabit. Deinde cum dicit. Non superbū et c. ostendit a quibus debet esse imūnis. et primo ostendit a quibus criminib⁹. Secundo quibus virtutibus luceat ibi. Hospitalē. Peccator autē quedam sunt carnalia quedā spiritalia. De primis nō facit mentionē: quia omnino debent mūdi esse ab eis Ephes. 5. Fornicatio autē et omnis imunditia aut auaritia: nec nominet in vobis sicut decet sanctos et c. Sed tantū de spiritalib⁹ que sunt quinqz quoz duo non habēt locū in prelatis. scz inuidia quod est peccatū paruuloz Job. 5. Paruulū occidit inuidia et c. Prelar⁹ autē est in summo. Item nec accidia quia omnia ei ad vorū succedūt sed superbia: quia est in summo. et ira et cupiditas occasione temporalium quoz est dispensator. Quāntū ad primū dicit. Non superbū. ps. Superbo oculo et insatiabilī corde cū hoc non edebat et c. Eccl. 32. Rectorē te posue runt noli extolli et c. Quāntū ad secundū. Primo excludit iram cū dicit. Non iracundū. Secundo incentinū ire quod est vinū dicens: Non vinolentū. Prover. 23. Cui suffusio oculoz: nōne his qui commorant in vino: et c. Tertio sequelā ire quod est percussio. Ideo dicit. Non percussorē. id est nō crudelē. Esa. 50. Corpus meū dedi percussoribus et c. Vel nō percussorē. id est nō percussorē tem cōscientias alioz p̄uans moribus. 1. corinth. 8. Et percussorē conscientiam eoz infirmum. Quāntū ad tertiu dicit. Non turpis luci et c. 1. tymoth. 3. Non turpe lucrū sectantes. Sap. 15. Sed estimauerūt lusum esse vitā nostrā et cōuersationē vite compositā ad lucrū et oportere vnde cūqz etiā ex malo acquirere. Deinde ponit bona que debet habere. Et primo que pertinent ad cōuersationē vite. Secundo que ad veritatē doctrine ibi. Amplectentē et c. A patent omnia.**

Lectio tertia.

Amplectentē eum qui scdm doctrinam est fidelem sermonez: vt potēs sit exhortari in doctrina sana. et eos qui contradicūt arguere. Sunt enim multi etiam inobediētes. vaniloqui et seductores maxime qui de circūcisione sunt: quos oportet redargui: qui vniuersas domos subuertunt: docentes que non oportet turpis lucrī gratia. Dixit quidam ex illis proprius ipozum propheta. Retenses semper mendaces. male bestie ventris pigri. Testimonū hoc verum est.

Supra docuit qualem oportet esse episcopū in vita: hic ostendit qualē oportet esse in doctrina. Et primo ostendit quod ad ipm requirit diligentia studij. Secundo ponit materiam studij. Tertio eius vtilitatē. Quāntū ad primū dicit. Amplectentē et c. Aliquid enim amplectens illud diligenter cōstringit. et amplexus ex dilectione fit. Oportet enim euz scietie inherere cū amplexu et firma adhesionē animi et cordis dilectionē Sap. 6. Preoccupat eos qui se cōcupiscūt et c. Prover. 4. Arripe illā et exaltabit te: gloriaberis ab ea cū eam fueris amplectatus et c. Materiam

studij nō debent esse fabule nec temporalia sed sermo fidelis. id est verus. ps. Fidelis dñs et c. Vel sermo fidelis. id est fidei in qua oportet episcopū instrui. Sed aliqui studeūt in eis dupliciter vt se addiscāt solū et operent. Sed hoc nō sufficit episcopo: sed oportet vt et alios instruat. Et ideo dicit. Que fm doctrinā est. 1. tymoth. 4. dicitur. Nemo adolescentiā tuāz cōtēminat sed esto exemplū fidelibus in verbo in quersatione et c. Utilitas est facultas exequēdi officii suū. Officiū autē prelati est sicut pastoris. Job. vltimo. Pasce oues meas. Pastor vero duo habet facere. scz pascere gregē. 1. Petri. 5. Pascite qui in vobis est gregem dei et c. Item arcere lupoz. Sic et epūs pascere debet per doctrinā veram. Iere. 3. Dabo vobis pastores iuxta cor meū et pascent vos scientia et doctrina et c. Et ideo dicit. Ut sit potēs et c. Non dicit vt exhortet sed vt potēs sit exhortari. Quid est quādo habet in promptu exhortatiōes quādo est necesse exequi. Quid figurat Exod. 25. per veces in circulis archē vt archa se possit portari. Luce vlti. Potēs in opere et sermone. Et dicit. Sana. id est absqz corruptiōe falsitatis. Infra. 2. Tu autē loquere que decēt sanā doctrinā et c. 1. thes. 2. Exhortatio nostra nō fuit de errore neqz de immunditia et c. Item vt custodiāt cōtra hereticos. Et ideo dicit. Et eos qui contradicūt arguere. id est cōvince: re et hoc per studiū sacre scripture. 2. tymoth. 3. Omnis scriptura diuinit⁹ inspirata vtilis est ad docendū ad arguendū et c. Job. 6. Nec contradicūt sermonibus sancti. Et hec duo fm philosophū pertinet ad opus sapientis. scz nō mentiri de quibus nouit quāntū ad primū. et mentientē manifestare posse quāntū ad secundū. Consequēter cū dicit. Sunt enim multi et c. ponit necessitatē dicitoz. Et primo ex parte falsoz doctoz. Secundo ex parte maloꝝ auditoꝝ ibi. Dixit quidā et c. Circa primū duo facit. quia primo describit conditionē falsoz doctoz. Secundo peruersitatē studij ipoz ibi. Qui vniuersas et c. Item primo ostendit eoz conditionē. Secundo docet remediū p̄ta eos ibi Quos oportet et c. Conditionē ostendit quadrupliciter. Et primo ex numero cū dicit. Multi et c. Eccl. 1. Stultoꝝ infinitus est numerus. Secundo ex vitio inobediētie quāntū ad deū et suos superiores Ro. 1. Parentibus nō obediētes. 1. Regū. 15. Peccatorū inobediētie sicut ydolatria dicit esse. Tertio ex vaniloquio se quo ad se. ps. Dñs scit cogitātes hominū quoniam vane sunt. Sap. 13. Vani sunt hoīes in quibus non subest sciētia dei et c. et precipue vani sunt heretici. ideo subiūgit dicens. Seductores. scz quo ad inferiores. 2. tymoth. 3. Mali homines et seductores et c. Quarto ex loco cū dicit. Maxime qui de circūcisione qui cogebāt homines iudaizare. Phil. 3. Videte canes: videte malos operarios: videte cōsionē. Contra quos ponit remediū. Non estis tolerant: quia corūperet populus et imputaret pastori. Ezech. 13. Non ascendistis ex aduerso neqz opposuistis murū p̄ domo israel et c. 2. tymoth. 4. Argue obscra increpa in omni paciētia et doctrina et c. Et ideo dicit. Oportet redarguere. Deinde cū dicit. Qui vniuersas et c. describit hoz studij. et primo describit ex damno quod inferūt. Secundo ex falso quod docent. Tertio ex lucro quod concupiscūt Damnum est quia subuertunt et c. Doctrina enim catholica publice pponit in ecclesia sed heretici latēter. et iō querūt latibula. Prover. 9. Bū furtiue dulciores sūt et panis abscondit⁹ in auio: et c. Et iō circueunt per domos vt seducāt precipue mulieres. 2. tymoth. 3. Ex his sunt qui penetrāt domos et captiuas ducūt mulierculas oneratas peccatis et c. Docentes quō nō oportet. id est vana et inutilia. nec querūt lucrū spirituale sed temporale. Et ideo addit. Turpis lucrī gratia

in epistolam ad Titum II

immunditias. Actus autē illius populi erant actus pro-
phetici. Unde porcus scdm q̄ res quedā non est immū-
dus sed scdm q̄ significat hominē voluptatib⁹ se inuol-
uentē. Sed nūc veritate veniente cessant et vtunt cibis
homines scdm suaz naturā. Alia questio est q̄ Act. 15.
mandauerūt apostoli q̄ abstinēt se a sanguine et suffo-
cato. ergo videt q̄ non sit licitū hoc comedere. nō ergo
omnia mūda mūdis. Respondeo: aliqui credūt q̄ illud
mandatū intelligat ad litterā et q̄ obligat vsq; modo vt
apud grecos et etiā aliquādo apud latinos. Aliqui autē
dicūt q̄ non intelligit scdm litterā sed scdm mysteriū vt
per sanguinē intelligant homicidiū et a suffocato. id est
oppressione pauperū. Et hoc bonū est: sed nō est tota ra-
tio precepti. et ideo dico q̄ ad litterā est preceptū et tamē
non obligamur. Quedā enim phibent quia mala sunt
et hec simpliciter sunt vitanda. Aliqua vero que nō sunt
mala simpliciter: sed p̄ tempore et hec sunt seruāda exi-
stente causa. Et hec apostoli prohibuerūt non quia mala
scdm se. quia Math. 15. dicit dñs contrariā. Sed ratio
erat: quia cōuersi erant quidā ex iudeis et quidā ex genti-
bus. Et ideo oportebat ad hoc q̄ vnus populus ex eis
fieret q̄ vni cōdescenderet alius vt iudeis quibus abho-
minabile erat comedere sanguinē et suffocātū condescen-
deret. Et ideo ad seruandā pacem instituerunt apostoli
hoc esse seruandū pro tempore illo. ¶ Deinde cū dicit.
Coiquinatis etc. ostendit quomō se habent ad malos.
Et circa hoc tria facit. quia primo ostendit hoc. Secūdo
assignat cāz ibi. Sed inq̄nate etc. Tertio manifestat per
signū ibi. Confitent etc. Dicit ergo. Eibi istī mūdi sunt
mūdis: sed immūdi coiquinatis. id est his qui habēt cō-
scientiā coiquinatā. Eccl. 13. Qui tetigerit picē inquit
nabit ab ea etc. ¶ Cum infidelibus. id est qui habēt ma-
lam fidē. Esai. 21. Qui incredulus est infideliter agit.
Sed nūquid facit peccator et infidelis immūdas elemo-
synā? Dicendū est q̄ ap̄lus non ponit affirmatiuā sed ne-
gatiuā. Unde nō dicit omnia: sed nihil mundū eis quod
verum est: quia nihil eis perfecte mundū est: quia nihil
est mundū in actibus nisi in finē debitu3 ordinatū sit. isti
autē sunt extra finē. Sed nūquid aliquid est eis mundū?
Sic. Sed cōtra: quia omne qd nō est ex fide peccatū est.
Dicendū est q̄ malū nunq̄ corrupit totū bonū. Impossi-
bile em̄ est quin in peccatore quolibet sit aliqd bonū. scz
nature etiā in demonibus. quādo ergo peccator facit ali-
quod scdm q̄ est peccator et infidelis: totū est peccatū ex
hac radice. Sed si quid facit ex principio alicuius boni
qd̄ habet vt fidei informis vel nature: nō est immūdus.
Et ideo signāter dicit. Coiquinatis et infidelib⁹. id est
inquantū sunt huiusmōdi. Comedebāt enim cōtra conscien-
tiā et errabant in fide. Et ideo qd̄ de natura sua est mū-
dum: fecerūt sibi immūdus. Cuius causa est: quia causa
actū eoz est immūda. scz volūtas et intellectus que sūt
in eis deprauati. Unde dicit. Sed inq̄nate sunt eozū
mens. scz per infidelitatē. et cōscientiā. scz per peccatū.
Baruch. 3. Quid est israel qd̄ in terra inimicōz eo: inue-
terali in terra aliena: coiquinatus es cū mortuis? etc.
¶ Deinde cū dicit. Confitent etc. ostendit fidē per signū
Si em̄ aliquis dicat q̄ eoz dicta sunt vera: immo q̄ ha-
bēt fidem vnus dei et cōfident euz: hoc excludit. Et p̄mo
ostendit bonū qd̄ erat in eis. scz q̄ cōfident etc. scz labijs
exterioribus. Esa. 29. Populus hic labijs me honorat
cor autē eoz longe est a me. Jerem. 12. Prope es tu ori
eoz et longe a renibus eoz. Secūdo ostendit defectū in-
teriorē. et primo quantū ad p̄sentia. Secūdo quantū ad
futura. ibi. Incredibiles etc. Quod ad p̄sentia: quia ne-
gant eū factis. Qui em̄ peccat inquantū est de se negat
eū factis quia qui consistēt deū. consistēt et eius potestatē

scz q̄ est ei obediendū. Et ideo si nō obedit peccādo ne-
gat factis qd̄ consistēt ore. Sed dicitis quicūq; negat deū
est infidelis. Peccatores negant deū factis ergo etc. Re-
spondeo sicut habens scientiā in vniuersali potest errare
in particulari. ita habēs fidem in vniuersali. In particu-
lari tamē agibili corrupit p̄pter corruptionē affectus
1. Timoth. 5. Fidem negauit: et est infideli deterior.
Quomō autē ad futura veniūt? Certe quia nō solū ne-
gant: sed sunt indispositi ad redeundū ad deū. Sunt em̄
tria p̄pter que homo redit ad deū scz dei gratiā. Ro. 5.
Iustificati gratiā ipsius etc. Secūdo est fides. Act. 15.
Purificās fide corda eoz etc. Tertio exercitiū boni ope-
ris. Ro. 2. Factores legis iustificabunt. Hec tria exclu-
dit ab ip̄is primo gratiā ibi. Quia abhominabiles. id est
nō accepti per gratiā. Secūdo fidem cū dicit. Incredibiles.
id est non apti ad credendū. Ezech. 2. Increduli et
subuersores sunt tecū. Tertio tertiu: quia ad omne opus
bonū reprobi. id est reprobiādi. Jer. 6. Argentū repro-
bum vocate eos.

Capitulum secundū.

T autem loquere que decent sa-
nam doctrinam. Senes vt sobriū
sint. pudici. prudentes. sani in fi-
de. in dilectiōe. in patientia An-
similiter in habitu sancto: nō criminatrices
non multo vino seruietes: bene docentes
vt prudentiam doceant. Adolecētulas vt
viros suos amēt. filios suos diligāt. prudē-
tes. castas. sobrias. domus curam habētes
benignas. subditas viris suis: vt non blas-
phemetur verbum dei. Iuuenes similiter
hortare vt sobriū sint.

Superius ap̄lus instruxit r̄tū quales m̄nistros institu-
at ad arcendū hereticos: hic docet quid ip̄e circa eos fa-
ciat. Et primo p̄ponit hoc in generali. Secūdo distin-
guit per partes. ibi. Senes etc. Dicit ergo. Ita dixi q̄
oportet ep̄iscopos cōstituire. sed ne credas q̄ tu sis pro-
pter hoc alienus a cura imo maior debet esse tibi sollicitu-
do ad instruendū. Ideo tu autē loquere que decent sa-
nam doctrinā. scz per que fides incorrupta edificat. Su-
pra. 1. Et sit potēs exhortari in doctrina sana et eos qui
contradicit arguere etc. ¶ Deinde ostendit idēz per par-
tes. Et primo ponit doctrina sana cōtra peruersitatē v̄-
te. Secūdo cōtra hereticos et errores ibi. Stultas autē
questiōes etc. Circa primū duo facit. Quia primo instruit
singulas conditiōes hominū. Secūdo generaliter om-
nes. tertio capi. ibi. Admone illos etc. Iterū prima in
duas. quia primo ostendit quomō instruat liberos. Secū-
do quomō instruat seruos ibi. Seruos etc. Item p̄mo
ostendit quomō instruat liberos verbo. Secūdo quomō
exemplo ibi. In oibus teipm etc. Circa primū duo facit.
quia primo ostendit quomō instruat senes. Secūdo quo-
modo doceat iuuenes ibi. Adolecētulas etc. Item pri-
ma in duas. quia primo ostendit quō instruat senes ma-
res. Secūdo quō anus feminas ibi. Anus etc. ¶ Scien-
dū est autē q̄ quedā bona sunt ad que senectus disponit
que primo ponit. Secūdo quedā bona quibus senectus
cōtrariat. et hec secūdo ponit ibi. Sani in fide etc. Inter-
bona vero ad que senectus disponit. Anū est p̄emptus
delectationū. Aliud est perfectio sapientie et prudentie.
Disponit quidē senectus ad cōtempnū delectationū. Iu-
uenū enim corpora seruet naturali calore ex quo cōcitatē